

Iwona Lorenc

Wstęp : granice słowa i obrazu w myśli Lyotarda i Lévinasa

Sztuka i Filozofia 3839, 9

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Granice słowa i obrazu w myśli Lyotarda i Lévinasa

W dniach 15-16 maja 2010 roku w salach Centrum Sztuki Współczesnej na Zamku Ujazdowskim w Warszawie odbyła się polsko-francuska konferencja, której przedmiotem była problematyka słowa i obrazu w dwu ważnych filozoficznie i wciąż żywo dyskutowanych koncepcjach: François Lyotarda i Emmanuela Lévinasa¹. Spotkanie to było efektem współpracy środowisk polskich i francuskich filozofów, między innymi skupionych w Międzynarodowym Towarzystwie do Badań nad Lévinasem (SIRL). Organizatorami z polskiej strony byli Instytut Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Polskie Towarzystwo Fenomenologiczne.

Niniejszy 38-39 specjalny dwujęzyczny numer *Sztuki i Filozofii* prezentuje efekty pracy badawczej, która zaowocowała konferencyjnymi referatami. Autorzy podejmują kwestie, które – niezależnie od różnic w sposobie ich ujęcia i stopnia szczegółowości – składają się na dość spójne pole filozoficznych odniesień. Zarysowują je w swej programowej wypowiedzi organizatorzy konferencji. Warto zatem ów zarys programowy – w ramach niniejszego wprowadzenia przytoczyć:

Lyotard i Lévinas konstatują – każdy na swój sposób – kryzys kultury późnej nowoczesności. Obaj mówią o konieczności krytyki i transformacji jej kluczowych pojęć filozoficznych, w tym – w szczególności – pojęć etycznych i estetycznych. Niezgoda obu filozofów na konsekwencje płynące z przyjęcia założeń tradycyjnej metafizyki prowadzi do dwóch odmiennych, choć paralelnych filozoficznych prób usytuowania się poza tradycyjną ontologią. Łączy się ona z etycznym (resp. etyczno-religijnym u Lévinasa) ukierunkowaniem ich myślenia i prowadzi do szukania nowych filozoficznych ujęć problematyki innego, inności, różnicy, sprawiedliwości itd. Nie bez znaczenia dla ostatecznego kształtu proponowanych przez nich rozwiązań są impulsy płynące ze strony fenomenologii.

Powyższy wektor poszukiwań i u Lyotarda, i u Lévinasa prowadzi poza tradycyjne koncepcje obrazu i tego, co wizualne oraz poza tradycyjną koncepcję języka. U Lévinasa owocuje swoim ikonoklazmem, nowatorskim podejściem do problematyki języka czy koncepcją epifaniczności. U Lyotarda – wyjściem poza narracyjność i semantykę ku koncepcji figuralności języka, ku energetycznej interpretacji sztuki, koncepcji anamnezy w malarstwie czy – ku swoistemu filozoficznemu rewaloryzowaniu kantowskiej kategorii wzniosłości. Tytułowe przekraczanie granic byłoby więc gestem krytycznego zniesienia istniejących znaczeń pewnych kategorii, nadaniem im nowych znaczeń i zastosowań. Oznaczałoby również wypełnianie nowego pola napięć rodzących się między słowem i obrazem poddanym takiemu krytycznemu namysłowi oraz nowatorskiej rekonstrukcji.

Iwona Lorenc

¹ W związku z tym, że Autorzy prezentowanych w tym tomie artykułów stosują różną pisownię nazwiska Emmanuela Lévinasa, pisząc je raz z akcentem nad „é” (*accent aigu*), a czasem bez zaznaczania tego akcentu, redakcja postanowiła zachować każdorazowo pisownię stosowaną w tekście. [przyp. red.]